

Nr 264.

Godkänd av första kammaren den 27 maj 1942.

Godkänd av andra kammaren den 30 maj 1942.

Riksdagens skrivelse till Konungen i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1942/43 till folk- och småskoleseminarier m. m. jämte i ämnet väckta motioner.

(Statsutskottets utlåtande nr 98 och memorial nr 129.)

Till Konungen.

I propositionen nr 1 har Kungl. Maj:t under åttonde huvudtiteln (punkterna 137 och 140 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1942) föreslagit riksdagen att, i avbidan på den proposition i ämnet, som komme att föreläggas riksdagen, beräkna för budgetåret 1942/43

dels till Folkskoleseminarier: Avlöningar ett förslagsanslag av 2,015,000 kronor;

dels till Folkskoleseminarier: Omkostnader ett förslagsanslag av 290,000 kronor;

dels till Folkskoleseminarier: Materiel, böcker m. m. ett reservationsanslag av 40,000 kronor;

dels till Småskoleseminarier: Avlöningar ett förslagsanslag av 510,000 kronor;

dels till Småskoleseminarier: Omkostnader ett förslagsanslag av 84,000 kronor;

dels till Småskoleseminarier: Materiel, böcker m. m. ett reservationsanslag av 7,000 kronor;

dels ock till Fortbildningskurser för folk- och småskollärare ett reservationsanslag av 30,000 kronor.

Vidare har Kungl. Maj:t i propositionen nr 1 under kapitalbudgeten (bilaga 6, punkten 8 av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 3 januari 1942) föreslagit riksdagen att, i avbidan på den pro-

position i ämnet, som kunde varda riksdagen förelagd, till Allmänna studielånefonden beräkna för budgetåret 1942/43 ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

Sedermera har Kungl. Maj:t i propositionen nr 175, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över ecklesiastikärenden för den 6 mars 1942, föreslagit riksdagen att

1. godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43;
2. till Folkskoleseminarierna: Avlöningar för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av 2,014,900 kronor;
3. till Folkskoleseminarierna: Omkostnader för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av 279,800 kronor;
4. till Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m. för budgetåret 1942/43 anvisa ett reservationsanslag av 48,000 kronor;
5. godkänna av departementschefen angiven avlöningsstat för småskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43;
6. till Småskoleseminarierna: Avlöningar för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av 452,300 kronor;
7. till Småskoleseminarierna: Omkostnader för budgetåret 1942/43 anvisa ett förslagsanslag av 69,500 kronor;
8. till Småskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m. för budgetåret 1942/43 anvisa ett reservationsanslag av 7,500 kronor;
9. till Allmänna studielånefonden för budgetåret 1942/43 anvisa ett reservationsanslag av 160,000 kronor.

I samband härmed har riksdagen till behandling förehaft

dels de likalydande motionerna I: 207 och II: 277, vari hemställts, 1:o) att riksdagen måtte i överensstämmelse med skolöverstyrelsens förslag uttala sig för att intagning av elever under år 1942 skall ske vid Haparanda småskoleseminarium, samt 2:o) att de ändringar verkställas i budgetförslaget för 1942/43, som därav kunna motiveras;

dels ock de likalydande motionerna I: 67 och II: 101, vari hemställts, att riksdagen måtte besluta uppdraga åt Kungl. Maj:t att på sätt Kungl. Maj:t finner lämpligt utöka villkoren för erhållande av statens räntefria studielån till elever vid skolor av i motionerna angivet slag.

Förslagsanslaget till Folkskoleseminarierna: Avlöningar.

a) Elevintagningen, organisationen samt lärarnas tjänstgöring.

Vad beträffar elevintagningen har riksdagen i likhet med departementschefen funnit skolöverstyrelsens förslag om intagning under nästa läsår av sex klassavdelningar på fyraårig linje innebära en med hänsyn till för närvarande föreliggande förhållanden godtagbar lösning av denna fråga. Riksdagen har däremot — på grund av den enligt riksdagens uppfattning betydelsefulla

uppgift i seminarieorganisationen, som den fyraåriga linjen har att fylla — icke ansett sig kunna ansluta sig till departementschefens yttrande om skälen för ökat utrymme åt utbildningen på studentlinje.

Såsom av den i ovannämnda statsrådsprotokoll lämnade redogörelsen framgår är arbetslösheten av mycket större omfattning bland de kvinnliga folkskollärarna än bland deras manliga kolleger. Riksdagen har därför ansett sig böra bifalla skolöverstyrelsens förslag i fråga om proportionen mellan manliga och kvinnliga elever, som böra intagas i folkskoleseminarierna, vilket innebär, att läsåret 1942/43 skulle på fyraårig linje intagas 4 ½ manliga och 1 ½ kvinnliga klassavdelningar. Intagningen skulle enligt överstyrelsens av departementschefen tillstyrkta förslag äga rum vid vart och ett av folkskoleseminarierna i Göteborg, Linköping, Lund och Uppsala med en klassavdelning om 24 manliga elever, vid folkskoleseminariet i Stockholm med en lika stor avdelning kvinnliga elever samt vid folkskoleseminariet i Umeå med en klassavdelning om 12 manliga och 12 kvinnliga elever. Riksdagen bifaller Kungl. Maj:ts förslag, att antalet nybörjaravdelningar begränsas till sex, och vill beträffande Luleåseminariet framhålla, att den omständigheten att någon intagning ej kommer att ske under nästa läsår vid seminariet givetvis icke innebär en åtgärd syftande mot ett nedläggande av detta seminarium, vars stora betydelse för Norrland ligger i öppen dag.

Vidkommande folkskoleseminariernas yttre organisation får riksdagen erinra därom, att besparingsberedningen föreslagit indragning av ett enkelseminarium och att statskontoret företrätt den meningen, att i första hand Stockholmsseminariet skulle nedläggas. Med hänsyn till det otillfredsställande förhållande, som för närvarande råder till följd av att folkskoleseminariernas kapacitet icke fullt utnyttjas, synes det riksdagen böra tagas i övervägande, huruvida icke en koncentration av seminarieorganisationen är möjlig att genomföra utan att examinationskapaciteten därigenom nedbringas. Den omständigheten, att vid vissa seminarier ingen elevintagning kommer att i år äga rum, får dock ej anses vara på något sätt prejudicerande i fråga om dessa seminariers fortsatta bestånd. På grund av den starkt nedåtgående tendens, som gjort sig gällande i fråga om såväl tillströmningen som examinationen vid försökslinjen för småskollärarynnors utbildning till folkskollärarynnor vid folkskoleseminariet i Falun, torde det vidare böra undersökas, huruvida icke denna linje kunde indragas. Riksdagen har alltså ansett sig böra hos Kungl. Maj:t hemställa, att Kungl. Maj:t måtte i samband med den inom 1940 års skolutredning pågående översynen av vårt lands skolväsen låta verkställa utredning angående den framtida omfattningen av folkskoleseminarieorganisationen i anslutning till de synpunkter riksdagen här ovan angivit samt snarast möjligt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen må giva anledning.

Riksdagen bifaller departementschefens förslag om indragning vid första

inträffande ledighet av en lektorstjänst vid vart och ett av de sex dubbelseminarierna.

I övrigt har vad departementschefen i detta sammanhang anfört icke givit riksdagen anledning till erinran eller yttrande.

b) Anslagsberäkningar.

De av departementschefen verkställda anslagsberäkningarna hava icke givit riksdagen anledning till erinran.

Förslagsanslaget till Folkskoleseminarierna: Omkostnader.

Riksdagen har uppfört ifrågavarande anslag för nästa budgetår med av departementschefen föreslaget belopp, 279,800 kronor.

Reservationsanslaget till Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.

Riksdagen har icke funnit något att erinra mot departementschefens föreslagna förslag.

Förslagsanslaget till Småskoleseminarierna: Avlöningar.

a) Elevintagningen och organisationen.

Riksdagen är ense med departementschefen och skolöverstyrelsen om att elevintagning nästa läsår bör äga rum vid småskoleseminarierna i Landskrona och Strängnäs.

Vad beträffar intagningen av elever i övrigt har skolöverstyrelsen föreslagit, att en klassavdelning skulle intagas vid vart och ett av seminarierna i Lycksele och Haparanda, medan departementschefen förordat intagning allenast vid förstnämnda seminarium. I de ovannämnda motionerna I: 207 och II: 277 har påyrkats elevintagning nästa läsår vid Haparandaseminariet. Riksdagen har för sin del blivit övertygad om, att starka skäl på grund av de i övre Norrland och framför allt i Tornedalen rådande speciella förhållandena tala för ett bifall till skolöverstyrelsens ifrågavarande förslag. Enligt vad riksdagens vederbörande utskott under hand inhämtat torde icke heller något mera betydande överskott på småskollärarinnor förefinnas i övre Norrland. Vidare vill riksdagen framhålla, att seminariet i Haparanda fyller uppgiften icke blott att utbilda småskollärare, skickade att omhänderhava undervisningen i de finsktalande delarna av Norrbotten, utan även som en läroanstalt, ägnad att giva här ifrågavarande landsdelars kvinnliga ungdom tillfälle att förvärva sig ett icke oväsentligt mått av allmänbildning. Riksdagen har alltså, med bifall till det i ovannämnda motioner gjorda yrkandet, beslutat, att förutom vid seminariet i Lycksele jämväl vid seminariet i Haparanda nästa läsår skall intagas en klassavdelning om 24 elever.

Riksdagen har icke funnit något att erinra mot vad departementschefen anfört i fråga om småskoleseminariernas organisation.

b) Anslagsberäkningar.

Såsom av det föregående framgår, har riksdagen beslutat, att nästa läsår skall intagas en klassavdelning jämväl vid seminariet i Haparanda. På grund härav har riksdagen uppfört avlöningsanslaget till småskoleseminarierna för nästa budgetår med 459,800 kronor, vilket i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag innebär en ökning med 7,500 kronor. Denna ökning hänför sig med 500 kronor till anslagsposten till arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, och med 7,000 kronor till anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal.

Förslagsanslaget till Småskoleseminarierna: Omkostnader.

Riksdagen har icke funnit anledning till annan erinran mot vad departementschefen anført och föreslagit, än att förevarande anslag på grund av den ståndpunkt riksdagen intagit i fråga om seminariet i Haparanda uppförts med ett belopp av 73,400 kronor, vilket i förhållande till Kungl. Maj:ts förslag innebär en anslagsökning med 3,900 kronor.

Reservationsanslaget till Småskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m.

Då riksdagen beslutat, att verksamheten skall bedrivas vid fyra seminarier i stället för vid tre enligt departementschefens förslag, har riksdagen uppfört detta anslag med ett belopp av 7,600 kronor.

Reservationsanslaget till Allmänna studielånefonden.

Riksdagen har uppfört anslaget till allmänna studielånefonden för nästa budgetår med av departementschefen föreslaget belopp, 160,000 kronor.

Vad beträffar det i motionerna I: 67 och II: 101 gjorda yrkandet får riksdagen erinra, att jämlikt gällande reglemente för utdelning av lån från allmänna studielånefonden (SFS 1005/1941) beviljas dylika lån för studier vid statliga eller under statlig tillsyn ställda läro- och utbildningsanstalter med undantag för universiteten i Uppsala och Lund samt karolinska medikokirurgiska institutet. I den mån de i ovannämnda motioner avsedda läroanstalterna bli ställda under statens tillsyn bli alltså deras elever berättigade att söka studielån från omförmälda fond. Att en dylik låneutväg hålles öppen för ifrågavarande elever måste givetvis underlätta deras studiemöjligheter, något som riksdagen i likhet med motionärerna finner önskvärt, men riksdagen har likväl icke på sätt motionärerna åsyftat ansett sig kunna bifalla, att lån ur allmänna studielånefonden skulle beviljas studerande vid sådana läroanstalter, över vilka staten icke utövar någon kontroll. Önska dessa anstalter i förevarande avseende främja sina elevers bästa, synes den enda natur-

liga utvägen alltså vara att de underkasta sig tillsyn från vederbörande statliga organs sida.

Vidkommande Kungl. Maj:ts befogenhet att befria från återbetalningsskyldighet för räntefria studielån har riksdagen icke funnit något att erinra mot att nämnda befogenhet må utsträckas att avse jämväl sådana fall, där låntagaren icke avlidit, men där synnerligen ömmande omständigheter kunna anses föreligga.

Under åberopande av vad i det föregående anförts får riksdagen anmäla,

A. *Beträffande folkskoleseminarierna:*

att riksdagen

dels godkänt följande avlöningsstat för folkskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i> . . .	kronor	1,566,000	
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:			
a. Arvoden åt seminarieläkare	kronor	8,100	
b. Arvoden åt seminariebibliotekarier	»	6,500	
c. Arvoden åt biträden å rektorsexpeditionerna	»	5,500	
d. Särskilda arvoden vid provårsseminarier	»	16,700	
e. Tilläggsarvoden åt lärare vid de vid vissa seminarier anordnade kurserna för utbildande av kyrkomusiker, <i>förslagsvis</i>	»	5,600	» 42,400
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	»	130,000	
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	»	276,500	
			<hr/>
		Summa kronor	2,014,900;

dels till *Folkskoleseminarierna*: Avlöningar för budgetåret 1942/43 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisat ett förslagsanslag av 2,014,900 kronor;

dels till *Folkskoleseminarierna*: Omkostnader för budgetåret 1942/43 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisat ett förslagsanslag av 279,800 kronor;

dels till Folkskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m. för budgetåret 1942/43 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisat ett reservationsanslag av 48,000 kronor;

dels ock beslutat hos Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte låta verkställa utredning angående den framtida omfattningen av folkskoleseminarieorganisationen i anslutning till de synpunkter riksdagen i det föregående angivit samt snarast möjligt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen må giva anledning;

B. Beträffande småskoleseminarierna:

att riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag och med bifall till motionerna I:207 och II:277,

dels godkänt följande avlöningsstat för småskoleseminarierna, att tillämpas tills vidare från och med budgetåret 1942/43:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i> . . . kronor	328,000	
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t:		
a. Arvoden åt seminarieläkare	kronor 2,150	
b. Arvoden åt seminariebibliotekarier	» 2,200	
c. Arvoden åt biträden å rektorsexpeditionerna	» 1,100	
d. Tilläggsarvoden åt lärare i trädgårdsskötsel	» 1,050	
e. Arvode åt ett biträde för matlagningen vid seminariet i Lycksele	» 1,300	» 7,800
3. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal, <i>förslagsvis</i>	» 64,000	
4. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	» 60,000	
		<u>Summa kronor 459,800;</u>

dels till Småskoleseminarierna: Avlöningar för budgetåret 1942/43 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisat ett förslagsanslag av 459,800 kronor;

dels till Småskoleseminarierna: Omkostnader för budgetåret 1942/43 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisat ett förslagsanslag av 73,400 kronor;

dels ock till Småskoleseminarierna: Materiel, böcker m. m. för budgetåret 1942/43 å driftbudgeten under åttonde huvudtiteln anvisat ett reservationsanslag av 7,600 kronor;

C. Beträffande allmänna studielånefonden:

att riksdagen till *Allmänna studielånefonden* för budgetåret 1942/43 å kapitalbudgeten under statens utlåningsfonder anvisat ett reservationsanslag av 160,000 kronor.

Stockholm den 30 maj 1942.

Med undersåtlig vördnad.